

آفاق جهانی تفکر شیعه

تأليف:

دکتر مصطفی ادیب

www.ketab.ir

انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)
تهران: بزرگراه شهید چمران،
پل مدیریت
تلفکس: ۸۸۳۷۰۱۴۲
صندوق پستی ۱۵۹-۱۴۶۵۵
E-mail: tsu.press@yahoo.com
فروشگاه اینترنتی:
www.ketabesadiq.ir

دانشگاه امام صادق (ع)

انتشارات دانشگاه امام صادق (ع)

افاق جهانی تفکر شیعه ■ تلف: دکتر مصطفی ادیب ■ ناشر: دانشگاه امام صادق (ع) و دانشگاه عالی دفاع ملی ■ نمایه سازی: رضا دیبا ■ چاپ اول: ۱۳۹۲ ■ قیمت: ۹۵۰۰۰ ریال ■ شمارگان: ۷۰۰ نسخه چاپ و صحافی خوشنویسی ■ شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۳۴۸-۸

همه حقوق محفوظ و متعلق به ناشر است.

سرشناسه: ادیب، مصطفی، ۱۳۳۷ -

عنوان و نام پدیدآور: افاق جهانی تفکر شیعه/تألیف مصطفی ادیب.

مشخصات نشر: تهران: دانشگاه امام صادق (ع): دانشگاه عالی دفاع ملی، ۱۳۹۲.

مشخصات ظاهری: ۳۳۶ ص.

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۲۱۴-۳۴۸-۸

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: جهانی شدن -- جنبه‌های مذهبی -- اسلام

موضوع: جهانی شدن -- جنبه‌های مذهبی -- شیعه

شناسه افزوده: دانشگاه امام صادق (ع)

شناسه افزوده: دانشگاه عالی دفاع ملی

ردمبندی کنگره: ۱۳۹۲ / الف ۳۵۸ / BP ۲۲۹

رده بندی دیویی: ۲۸/۳۹۷

شماره کتابشناسی ملی: ۳۳۰۰۷۳۵

فهرست مطالب

۱۱	سخن ناشران
۱۳	پیشگفتار و مقدمه
۱۹	بخش اول: مفهوم جهانی شدن
۲۱	فصل ۱. جهانی شدن مصطلح
۲۱	مقدمه
۲۲	۱. پرسش از مفهوم جهانی شدن
۲۳	۲. مفهوم جهانی سازی
۲۶	۳. نظریات پیرامون منشاء و معنا و مفهوم جهانی سازی
۳۲	۴. نتیجه گیری و تعریف نهایی
۳۳	فصل ۲. پیشینه تاریخی جهانی شدن مصطلح
۳۴	۱. نظرات نسبت به پیشینه تاریخی جهانی سازی
۳۸	۲. عوامل مؤثر در پیدایش جهانی شدن
۳۹	۳. دیدگاه تک عاملی
۴۲	۴. دیدگاه چندعاملی
۴۴	۵. جمع بندی و ارزیابی

فصل ۳. جهانی‌شدن یک فرایند است یا یک طرح؟	۴۵
۱. نگرش‌های مبتنی بر مکاتب	۴۶
۱-۱. نگرش کمونیستی	۴۶
۲-۱. نگرش رئالیستی	۴۶
۳-۱. نگرش لیبرالیستی	۴۷
فصل ۴. گذری بر مبانی معرفتی و اجتماعی جهانی‌شدن مصطلح	۵۱
۱. مبانی معرفتی و اجتماعی جهانی‌شدن مصطلح	۵۱
۱-۱. نسبت بین مدرنیته و جهانی‌شدن	۵۷
۲-۱. مدرنیته	۷۲
۳-۱. ماهیت مدرنیته	۷۲
۴-۱. ویژگی‌های فاعل شناسا	۷۵
۵-۱. تمایز ذهن و عین، ایده و عمل	۷۶
۶-۱. پرسش از ذات در تفکر جدید	۷۹
۷-۱. پرسش از غایت در تفکر جدید	۸۲
فصل ۵. جهانی‌سازی در سه عرصه فرهنگ، اقتصاد و سیاست	۸۵
مقدمه	۸۵
۱. جهانی‌سازی در عرصه اقتصاد	۸۵
۱-۱. قاعده‌ی ادغام، اصل محوری در جهانی‌سازی	۹۱
۲-۱. آزادی گردش سرمایه، آرمان بزرگ نظام سلطه و سرمایه‌داری	۹۴
۲. جهانی‌سازی در عرصه‌ی فرهنگ	۱۰۱
۱-۲. قرانت‌های گوناگون از جهانی‌شدن فرهنگ	۱۰۱
۳. جهانی‌سازی در عرصه سیاست	۱۱۲
فصل ۶. نظرات مخالفان جهانی‌شدن مصطلح	۱۱۷
۱. آثار منفی جهانی‌شدن از دید مخالفان	۱۲۷
۲. برخی از آثار و عوارض جهانی‌سازی	۱۲۸
۱-۲. در عرصه اقتصاد	۱۲۸

۱۳۰	۲-۲. در عرصه فرهنگی اجتماعی
۱۳۴	۲-۳. در عرصه سیاسی
۱۳۷	نخ‌دوم: جهانی شدن الهی
۱۳۹	مقدمه
۱۴۳	فصل ۷. نظریه‌های عمده پیرامون فرجام هستی
۱۴۳	۱. طیف اول: بدفرجام‌انگاری
۱۴۴	۲. طیف دوم: خوش‌فرجام‌انگاری
۱۴۷	فصل ۸. جهانی شدن الهی از منظر ادیان و مکاتب
۱۴۷	۱. مکاتب و ادیان الهی
۱۵۳	۲. جهانی شدن الهی و دیدگاه غرب
۱۵۵	فصل ۹. ارکان، مبانی فکری و فلسفی جهانی شدن الهی
۱۵۵	۱. فطرت‌گرایی
۱۵۶	۲. عاقبت‌جویی
۱۵۶	۳. کرامت انسانی
۱۵۹	فصل ۱۰. انسان‌شناسی جهانی شدن الهی
۱۶۲	۱. انسان، جانشین خداوند
۱۶۳	۲. انسان، جایگاه شناخت
۱۶۶	۳. انسان و معرفت شهردی
۱۶۹	۴. عبودیت، معیار انسان‌محوری معرفتی و وجودی جهانی شدن الهی است
۱۷۰	۵. جایگاه انسان در نظام آفرینش
۱۷۲	۶. خلاصه و نتیجه‌گیری
۱۷۷	فصل ۱۱. اصول هستی‌شناسی جهانی شدن الهی
۱۷۷	۱. هستی‌دارای نظام احسن است
۱۸۰	۲. جهان، خدامدار و توحیدی است
۱۸۲	۳. اصول جهان‌بینی در جهانی شدن الهی

فصل ۱۲. ساختار نظام جهانی شدن الهی.....	۱۹۱
۱. حاکمیت خداوند سبحان.....	۱۹۱
۲. امامت و رهبری.....	۱۹۲
۳. امت واحده.....	۱۹۳
۴. قانون واحد.....	۱۹۳
فصل ۱۳. ویژگی های جهانی شدن الهی.....	۱۹۵
۱. صبغه ی الهی - دینی جهانی شدن الهی.....	۱۹۵
۲. گسترش عدل و داد بر سراسر گیتی.....	۱۹۷
۳. جهانی شدن الهی و غایت تاریخ.....	۱۹۷
۴. تشکیل حکومت فراگیر جهانی.....	۱۹۸
۵. دین و آیین واحد جهانی.....	۲۰۱
۶. ملت واحد جهانی.....	۲۰۲
۷. معنویت در جهانی شدن الهی، در حد اعلی است.....	۲۰۲
۸. تکامل فکری بشری و رشد و آگاهی انسان ها.....	۲۰۳
۹. نوسازی و احیاءگری.....	۲۰۵
۱۰. امنیت و صلح جهانی.....	۲۰۵
۱۱. پیشرفت و رفاه جهانی.....	۲۰۷
۱۲. برکت.....	۲۰۸
۱۳. اطاعت.....	۲۰۸
۱۴. رضایت و خشنودی جهانی.....	۲۰۹
فصل ۱۴. اهداف جهانی شدن الهی.....	۲۱۱
۱. عدالت فراگیر جهانی.....	۲۱۱
۲. حفظ کرامت انسان.....	۲۱۴
۱-۲. مودت و همدلی.....	۲۱۵
۲-۲. آرامش و امنیت.....	۲۱۶
۳-۲. احسان و نیکی به هم نوع.....	۲۱۷

۳. حق محوری (خدا محوری).....	۲۲۰
فصل ۱۵. برخی از ظرفیت‌های معرفتی حکمت متعالیه صدرایی برای تحقق	
جهانی‌شدن الهی.....	۲۲۱
مقدمه.....	۲۲۱
۱. معرفی اجمالی ملاصدرا.....	۲۲۲
۲. حکمت متعالیه صدرایی.....	۲۲۶
۱-۲. معرفت‌شناسی و حکمت متعالیه صدرایی.....	۲۲۹
۲-۲. هستی‌شناسی در حکمت متعالیه صدرایی.....	۲۳۲
۱-۲-۲. برخی از مبانی هستی‌شناختی حکمت متعالیه صدرایی.....	۲۳۲
۳-۲. انسان‌شناسی در حکمت متعالیه صدرایی.....	۲۳۳
۳. نتیجه.....	۲۳۸
فصل ۱۶. جهانی‌شدن الهی از منظر برخی آیات قرآن کریم.....	۲۴۱
فصل ۱۷. جهانی‌شدن الهی از منظر برخی روایات اسلامی.....	
۱. جهانی‌شدن الهی در روایات اسلامی.....	۲۶۰
۲. نهج‌البلاغه و تأثیرات تحقق جهانی‌شدن الهی.....	۲۶۳
۱-۲. خالی نبودن زمین از حجت‌های الهی.....	۲۶۳
۲-۲. امام زمان، جانشین پیامبران الهی.....	۲۶۴
۳-۲. غیبت طولانی امام زمان.....	۲۶۴
۴-۲. ظهور امام زمان علیه السلام بعد از انتظاری طولانی.....	۲۶۵
۵-۲. اجتماع مؤمنان در پیرامون امام زمان علیه السلام	۲۶۵
۶-۲. روی آوردن دنیا به اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله بعد از ظهور امام زمان علیه السلام	۲۶۵
۷-۲. کامل شدن نعمت‌ها و برآورده شدن آرزوها در عصر ظهور.....	۲۶۵
۸-۲. الهی شدن خواسته‌های بشر در زمان ظهور.....	۲۶۶
۹-۲. محوری شدن قرآن در عصر ظهور.....	۲۶۶
۱۰-۲. کفر شدن طاغوتیان و ستمگران در حکومت امام عصر.....	۲۶۶
۱۱-۲. آشکار شدن ثروت‌ها و منابع زیرزمینی در زمان امام عصر.....	۲۶۶

۲۶۷.....	۲-۱۲. حاکمیت عدل اسلامی در عصر ظهور
۲۶۷.....	۲-۱۳. احیای مجدد قرآن و سنت پیامبر ﷺ در عصر ظهور
۲۶۷.....	۲-۱۴. نابود شدن فتنه‌ها و فتنه‌گران توسط امام عصر عجل الله تعالی فرجه
۲۶۷.....	۲-۱۵. آزادی ملت‌های در بند از سلطه‌ی ستمگران توسط امام عصر عجل الله تعالی فرجه
۲۶۷.....	۲-۱۶. پراکنده شدن اجتماع گمراهان و گردآمدن حق‌جویان پراکنده در عصر ظهور
۲۶۹.....	بخش سوم: جمع‌بندی و نتیجه‌گیری
۲۷۱.....	فصل ۱۸. ناسازگاری‌ها و تفاوت‌های اساسی بین جهانی‌سازی و جهانی‌شدن حقیقی
۲۸۳.....	۱. تفاوت‌ها و سازگاری‌ها از حیث مبانی نظری
۲۸۴.....	۲. تفاوت‌ها و سازگاری‌ها در عرصه فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی
۲۸۵.....	۳. تفاوت‌ها و سازگاری‌ها از حیث شکل، روش تحقق و اجرا
۲۸۷.....	فصل ۱۹. اصول و راه‌کارهای اساسی برای نیل به جهانی‌شدن حقیقی
۲۸۷.....	۱. دعوت و هدایت همه‌ی انسان‌ها به نیکی‌ها و فطریاتشان
۲۸۸.....	۲. تعلیم و تربیت
۲۹۰.....	۳. تقویت بنیان خانواده
۲۹۱.....	۴. تقویت روحیه‌ی تعاون و همکاری گروهی در جامعه
۲۹۲.....	۵. تحریم عوامل فساد در جامعه
۲۹۳.....	۶. تحکیم روابط اجتماعی
۲۹۴.....	۷. تقویت نظارت و مسؤولیت همگانی در جامعه
۲۹۵.....	۸. گسترش خودکفایی و عدالت اقتصادی در جامعه
۲۹۶.....	۹. تقویت پرستش خدای بی‌همتا و افزایش روح نیازمندی به او
۲۹۷.....	۱۰. بهره‌گیری از تمدن غنی اسلامی و فرهنگ‌سازی آن
۳۰۰.....	۱۱. صدور و نشر همه‌ی ارزش‌های والای انسانی و دینی به جهان بشریت
۳۰۳.....	۱۲. رسالت اندیشمندان، فرهیختگان و علماء اسلامی برای نیل به جهانی‌شدن حقیقی
۳۰۷.....	منابع و مأخذ
۳۱۵.....	نمایه آیات
۳۱۹.....	نمایه

«بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ»
 وَكَفَدَءًا مِّنَّا دَاوُودَ وَ سُلَيْمَانَ عِلْمًا وَقَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي
 فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ
 (قرآن کریم، سوره مبارکه النمل، آیه شریفه ۱۵)

سخن ناشران

دانشگاه عالی دفاع ملی و دانشگاه امام صادق علیه السلام از جمله مراکز علمی ای هستند که از بدو تشکیل و راه اندازی آن پس از پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی در صحنه‌ی آموزش و تولید علم متناسب با اهداف مقدس جمهوری اسلامی در سطوح مدیران عالی کشوری و لشکری پیش قدم بوده و وظیفه خطیر خود در جهت آموزش فرماندهان و مدیران عالی رتبه کشور را سرلوحه تمامی برنامه‌ها قرار داده‌اند. این امر هنگامی مهم‌تر می‌نماید که نگاهی عمیق به پیرامون کشور، منطقه و جهان داشته باشیم؛ چراکه با ظهور تهدیدات نوین در عرصه‌ی بین‌الملل، لزوم داشتن چنین کانونی برای به هنگام نگاه داشتن مدیران عالی نظامی و غیرنظامی کاملاً ملموس خواهد بود. از سویی دیگر ایده‌ی ایجاد تمدنی بزرگ موجب می‌شود تا این تلاش و تعهد موجب توسعه همکاری‌ها و ترغیب سازمان‌هایی گردد که برای پیروی از این هدف متعالی و ایجاد تحول در برنامه‌ها و فعالیت‌ها تولید و توزیع ادبیات راهبردی را یاری نمایند.

با نگرش به این ضرورت و حساسیت موضوع، لزوم انتشار محصولات علمی دانشگاه که ماحصل تلاش اساتید و فرهیختگان متخصص در علوم

راهبردی و دانش آموختگانی که با نهایت تلاش و کوشش مدت زمان مفیدی از دوران زندگی خود را جهت فراگیری مفاهیم و اصول علوم راهبردی طی نموده‌اند نمایان می‌گردد. در این راستا انتشارات دانشگاه عالی دفاع ملی و دانشگاه امام صادق علیه السلام در سه حوزه رویکردی مدیریت راهبردی، دفاع ملی و امنیت ملی با اهتمام به برنامه‌ها و اصول خطیر مورد نظر و در چارچوب اهداف و مبانی عالی نظام مقدس جمهوری اسلامی ایران سعی در انتقال مفاهیم و ارزش‌های خود به سطوح مختلف مدیران و ارکان جامعه داشته و در این بستر دست‌های پرتوانی که نیل به این اهداف را تسهیل می‌نمایند به گرمی می‌فشارد. مجموعه حاضر که در قالب داده‌های موثر و منتج از ادبیات راهبردی در اختیار خواننده گرامی قرار گرفته است، امید دارد بتواند با انتشار کارکرد و انتظارات خود، ارتقای توان و حرکت در زمان و تصمیم‌گیری‌های خطیر و بزرگ را به همراه داشته و آثار مبارکی را در توسعه کشور به ارمغان آورد.

پیش‌گفتار و مقدمه

مهدویت و جهانی‌شدن هر دو از جمله مباحث مهم و دغدغه‌های عصر حاضر است. اعتقاد به ظهور منجی و در معنای عام خود، مهدویت، یک باور دینی فراگیر در بین انسان‌ها بوده است. در ادیان مختلف چنین اعتقادی به‌نحو ملموس و بارزی تجلی پیدا کرده است و منجی با تعبیری چون «کلکی» در آیین هندو، «مسیحا» در یهود و مسیحیت، «سوشیانت» در زرتشت و در نهایت مهدی علیه السلام در فرهنگ اسلامی یاد شده است. چنین باورهایی به‌رغم تفاوت‌های خاص خود در تأکید بر ظهور یک منجی جهت گشودن راهی نو و جدید فراروی انسان در جهت نیل به یک سعادت ابدی، مشترک هستند.^۱

از این رو، مهدویت و منجی‌گرایی دغدغه تمامی انسان‌ها در دوران‌های مختلف تاریخ بوده است. در عصر ما نیز که مسائل انسانی و اجتماعی بیش از پیش فراگیر و جهانی گشته، این مسئله، بسیار حایز اهمیت است. از سویی وضعیت جهانی‌شدن با رشد فناوری ارتباطات همراه بوده که موجب فشردگی زمان و مکان، هم‌جواری مجازی، کش آمدن مناسبات اجتماعی در طول مکان، کوچک شدن جهان و در نهایت به تعبیر مارشال

۱. ن.ک، ادیب، مصطفی، جهانی‌شدن و ظرفیت‌های معرفتی دین اسلام.

مک لوهان، پیدایش «دهکده جهانی» گشته است.

اهمیت چنین وضعیتی برای ما از دو منظر مطرح و حایز اهمیت است:

۱. آنکه ما خواسته یا ناخواسته تحت تاثیر چنین پدیده‌ای در قرن ۲۱ قرار داریم و بدین جهت شناخت ابعاد آن جهت تنظیم زندگی خویش ضروری خواهد بود.

۲. رجه دوم و مهمتر این پدیده برای ما، نسبت و ارتباط آن با اعتقاد دیرین ما نسبت به مهدویت و ظهور منجی موعود عج می‌باشد. در واقع باور ما به شکل‌گیری حکمرانی جهانی، توسط حضرت مهدی عج چنین پرسشی را مطرح می‌سازد که چه ارتباط و نسبتی بین مهدویت و حکومت جهانی حضرت مهدی عج با پدیده جهانی‌سازی وجود دارد؟ و در واقع سؤال اساسی کتاب همین است.

برای بررسی جهانی‌شدن باید:

۱. معلوم کرد که جهانی‌شدن الهی دارای چه مبانی، ویژگی‌ها، مولفه‌ها و اقتضائاتی است. و آیا این جهانی‌سازی که ناظر به وضعیت موجود است، با جهانی‌شدن الهی، منطبق است یا خیر؟

و بدیهی است که بدون فهم و درک مولفه‌ها، ارکان و ابعاد مختلف جهانی‌سازی این مقایسه و انطباق امکان‌پذیر نخواهد بود.

۲. گام دوم، شناخت وضع موجود جهان و انطباق آن با ادعاهای جهانی‌سازی است.

بررسی این موضوع که اظهارات طرفداران جهانی‌شدن با واقعیات موجود جهانی چقدر هم‌سویی و هم‌خوانی دارد، در گرو گام دوم است.

۳. گام سوم و نهایی، شناخت ظرفیت‌های دین مبین اسلام، بخصوص مهدویت و تفکر شیعه برای عام‌گرایی و جهانی‌شدن از یک سو و انطباق آن با وضع موجود عالم و جهانی‌سازی از سوی دیگر است.

با وجودی که در سنت اسلامی تعبیر جهانی‌شدن به کار نرفته است، اما تعبیری چون حکومت جهانی اسلام، حکومت جهانی حضرت مهدی عج و

جهان شمولی مفاهیمی کاملاً ملموس می‌باشند.

جهانی‌شدن یک اندیشه کهن است که در میان طرفداران ادیان و تمدن‌ها وجود داشته است. اما امروز نظام سرمایه‌داری غربی در صدد است با استفاده از فناوری پیشرفته، اطلاع‌رسانی مدرن، اقتصاد بازار، الگوی تمدن مادی غربی را تحت نام «جهانی‌شدن» بر تمامی جهان تحمیل کند. به تعبیر دیگر، تمامی جهان را به رنگ و شکل غرب در آورد.^۱

جهانی‌سازی غربی یک اندیشه و نزاع برتری‌طلبانه و استعمارگرانه غربی سرمایه‌داری است که ریشه در تمدن مادی و فلسفه عقل‌گرای الحادی غربی دارد و بر اساس آن جهان و غالب غربی سرمایه‌داری حق طبیعی و قانونی خود می‌داند که بر سرنوشت و مقدرات ملت‌ها حکومت کند و ثروت‌های خدادادی آنها را از چنگ‌شان درآورد. محمد عماره در این زمینه می‌گوید:

«در جهان شمولی اسلامی (طرفداران) تمدن‌های مختلف می‌توانند در کنار هم برادرانه زندگانی کنند و قرار نیست که آنها مثل هم بیاندیشند و یا جدا از هم، دشمن همدیگر باشند بلکه نوعی تشابه میان همه آنها وجود دارد و یک نقطه مشترک - که جهانی بودن است - میان همه آنها پیوند به وجود می‌آورد.»^۲

بدون تردید نگرش جهانی، از دیرباز برای بشر مفهوم بوده است. بشر به اشکال مختلف در صدد تعلق یافتن به عرصه جهانی بوده است، نمودهای چنین گرایشی را می‌توان در کشورگشایی‌های گذشته امپراطوری‌ها و سلاطین، مکاتب فکری و ادیان مشاهده نمود. هر کدام از این عرصه‌ها، منظری جهانی در نظر خویش قرار می‌داده‌اند. در این میان، ادیان ابراهیمی بویژه دین مبین اسلام، نیز ادعای جهانی‌شدن دارد و بنیان این جهانی‌شدن را بر مجموعه‌ای از مبانی معرفتی می‌گذارد. یعنی نگاهی به فلسفه تاریخ و

۱. ن.ک، ادیب، مصطفی، جهانی‌شدن و ظرفیت‌های معرفتی حکمت متعالیه صدرایی.

۲. عماره، محمد، الاسلام و المولمه، مجموعه مقالات، ص ۱۱۸.

نگاهی نیز به انسان دارد و معتقد است که در فلسفه تاریخ انسان‌ها به یک بلوغ و نبوغ فکری می‌رسند و خود به خود پذیرای یک حکومت جهانی می‌شوند و حکومت جهانی نیز ویژگی‌هایی دارد که تمام جهان را دربرمی‌گیرد.^۱

ما چنین جهانی‌شدنی را دنبال می‌کنیم، دین با توجه به رسالت جهانی خود که بر اساس برقراری عدالت و مقابله با تبعیض و بی‌عدالتی است، باید با مفهوم «ایدئولوژیک» جهانی‌شدن مقابله کند و نباید فکر کند امری محتوم است و به آن تن در دهد.^۲

اما آیا چنین منطری لزوماً به لحاظ مفهومی با جهانی‌سازی یکسان می‌باشد؟

با عنایت به سرعت چشم‌گیر روند و فرآیند جهانی‌شدن، و تأخیر در تبیین نظریه غنی شیعه در خصوص جهانی‌شدن، در طول سه دهه گذشته، خوف آن می‌رود که سلطه و استیلای این پدیده، سطوح و لایه‌های مختلف جامعه اسلامی را (با عنایت به مشخصه ویژه جوان بودن جامعه اسلامی ایران و خطرات بالقوه‌ای که در این زمینه متصور است) به سیطره خویش در آورده و عملاً فرصت‌های مناسبی که در اختیار داریم را از دست داده و به‌رغم غنای فکری و تئوریک مذهب شیعه، جامعه اسلامی شیعی ایران با این پدیده پر سرعت، متعلانه برخورد کرده و قشر عظیم جامعه اسلامی و بخصوص جوانان آینده‌ساز این مرز و بوم را از دست داده و جهان تشیع نتواند جایگاه منبع و والای خویش را در این عصر کسب و احراز کند.

از سوی دیگر نقش مذهب در روابط بین الملل، اخیراً مورد توجه شمار قابل ملاحظه‌ای از آثار و نوشته‌های علمی، به‌ویژه در حوزه‌های سیاست خاورمیانه، مطالعات اسلامی، گفتمان تمدن‌های معاصر، مطالعات

۱. ن.ک، ادیب، مصطفی، امر به معروف و نهی از منکر.

۲. افروغ، عماد، دین و جهانی‌شدن، ص ۱۳۴.

پسااستعماری، مطالعات قومی و تروریسم جهانی قرار گرفته است.^۱

با این حال، بجز چند استثنا مباحث نوپا در خصوص جهانی‌شدن که اغلب از آن به‌عنوان فرایندی پیچیده و بسیار متنوع همراه با تأثیرات گوناگون اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و غیره یاد می‌شود، موضوع دین‌شناسی و ابعاد و پیامدهای دینی پدیده جهانی‌شدن، به‌طور مشخص یا نادیده گرفته شده و یا به حاشیه رانده شده‌اند. در عوض، در متون علمی و دانشگاهی، اغلب بر تأثیرات وحدت‌بخشی و یا تفرقه‌آفرینی مذهب در امور جهانی (جنگ‌های مذهبی) و به‌طور فزاینده‌ای تأکید به‌عمل آمده است. به همین منظور با عنایت به غنای معرفتی اسلام و تفکر شیعی، توجه به ارتباط بین تفکر شیعی با پدیده جهانی‌شدن و پاسخگویی دین به این پدیده بسیار ضروری است.^۲ از این رو اثر حاضر در پی پاسخ‌گویی به این مسئله اساسی است که مهدویت و منجی‌گرایی ریشه در کدام مبانی معرفتی دارد و نگاه اساسی آن بر پایه کدامین مکاتب انسان‌شناسی، جهان‌شناسی و کیهان‌شناسی استوار است. آیا جهانی‌سازی هم از همین مباحث معرفتی برخوردار است؟ نویسنده این اثر، رجاء واثق دارد که ارائه و مطالعه این کتاب بتواند گام مؤثر و مطلوب را در ارتقاء و اعتلاء تحقق رویکرد راهبردی جامعه آرمانی مهدوی برای جامعه اسلامی و به‌ویژه فرهیختگان و سارمان‌های راهبردی کشور فراهم آورد.

دکتر مصطفی ادیب

عضو هیات علمی دانشگاه بقیة الله

۱. ن.ک. ادیب، مصطفی، ثقلین گرانقدر، الگوی راهبردی طراحی ساختار مهندسی فرهنگی جهان اسلام.

۲. ن.ک. ادیب، مصطفی، جهانی‌شدن، فرصت‌ها و تهدیدهای فراوی ایران اسلامی.